

Hudební nauka 9

Úvod do dějin hudby

Dějiny hudby - samostudium - Zenkl: ABC hudební nauky, Editio Supraphon, Praha 1991, str. 161-187, zvláštní zřetel věnujte prosím straně 184 a 185 - skladebným principům hudby 20. století.

Obsazení komorních souborů, sborů a orchestrů

Komorní soubory:

Duo - 2 hráči, nejčastěji klavír a nějaký smyčcový nebo dechový nástroj, častá jsou však i komorní dua dvou stejných nástrojů (2 housle, 2 flétny...), velký repertoár získalo také během historie duo housle a kytara.

Trio - 3 hráči, **smyčcové trio** - housle, viola, violoncello, **klavírní trio** - klavír, housle, violoncello, **jazzové trio** - klavír, kontrabas, bicí.

Kvarteto - **smyčcové kvarteto** - dvoje housle, viola, violoncello, **klavírní kvarteto** - klavír, housle, viola, violoncello, **kvarteto s flétnou** - flétna, housle, viola, violoncello, **dechové kvarteto** - flétna, hoboj, klarinet, fagot, **kvarteto fléten, lesních rohů** (hornové kvarteto), v jazzu proslulé Moderní jazzové kvarteto (klavír, vibrafon, kontrabas, bicí nástroje).

Kvinteto - **dechové kvinteto** - flétna, hoboj, klarinet, fagot, lesní roh, **smyčcové kvinteto** - smyčcové kvarteto s kontrabasem, dvěma violami nebo dvěma violoncelly, **klavírní kvinteto** - smyčcové kvarteto s klavírem, **žesťové kvinteto** - 2 trubky, lesní roh, trombon tuba, v jazzu jsou běžná kvinteta různorodého obsazení, obzvláště trubka, tenorsaxofon, klavír, kontrabas, bicí nástroje

Sexteto, septeto a okteto mívají různá obsazení ze smyčcových i dechových nástrojů

Noneto - ustálené obsazení sestává z dechového kvinteta a smyčcových nástrojů (housle, viola, violoncello a kontrabas)

Vokální komorní soubory zpívají bez doprovodu nebo s průvodem klavíru, jiného nástroje nebo komorního souboru. Pro dva sólisty jsou určeny dvojpěvy, mezi stálejší soubory patří dívčí tria, mužská kvarteta a zvláště pak soubory madrigalistů (5 - 10 členů) zaměřené na starou i novou vokální polyfonii. (Na starou nebo naopak na nejnovější hudební produkci jsou zaměřena také speciální instrumentální tělesa.)

Komorní orchestry - soubory, ve kterých je každý nástroj zastoupen buď jedním nebo jen několika málo hráči. Podobně malé obsazení mají také **komorní pěvecké sbory**.

Pěvecké sbory - **ženské** - bývají tříhlasé - soprán I, soprán II, alt, nebo čtyřhlasé - soprán I a II, alt I a II., **mužské** - jsou většinou čtyřhlasé - tenor I a II, bas I a II, **smíšený sbor** - většinou bývá čtyřhlasý - soprán, alt, tenor, bas, **dětské sbory** - bývají dvouhlasé až čtyřhlasé, jsou složeny z dětských sopránů a altů. Pro starší mládež bývá ve sborech nejčastější kombinace soprán, alt, baryton nebo dva soprány, alt, baryton (výjimečně i soprán, tenor/baryton, bas). Také sbory zpívají buď s doprovodem (orchestru, klavíru nebo komorního souboru) nebo bez něj - a capella (a capela). Některé skladby jsou napsány i pro dvojsbory (dva sbory).

Orchestry - rozeznáváme smyčcové, symfonické velké a malé, dechové a různé jiné menší (taneční, harmonikové, tamburašské...)

Smyčcový orchestr - housle I (primy), housle II (sekundy), violy, violoncella, kontrabasy, průměrně jde o poměr 10:10:8:6:4 hráčům, situace se však podřizuje možnostem souboru.

Symfonický orchestr - základní obsazení **středního symfonického orchestru**:

1. dřevěné dechové nástroje - 2 flétny, 2 hoboje, 2 klarinety, 2 fagoty (druhý hráč střídá někdy flétnu s pikolou, hoboj s anglickým rohem nebo klarinet s basklarinetem, kontrafagot se v tomto středním obsazení obvykle neuplatňuje).
2. žesťové nástroje - 4 lesní rohy, 2 trubky, 3 pozouny, tuba (ta v menším obsazení často chybí).
3. bicí nástroje - tympány, výběr dalších nástrojů (např. triangel, malý bubínek, činely).
4. smyčcové nástroje - celý smyčcový orchestr

Malý symfonický orchestr - menší počet bicích, chybí většinou pozouny a tuba, lesní rohy jsou jen 2, rovněž dochází k výběru u dřevěných dechových nástrojů. V plné sestavě zůstávají pouze smyčce. Z nezvyklých nástrojů se pro osobitost skladeb používají např. harfa, klavír, celesta, gong...
Obsazení **velkého symfonického orchestru** - větší obsazení všech smyčců (více pultů - 16:16:14:12:10), dřeva - 3 flétny, pikola, 3 hoboje, anglický roh, 3 klarinety (jeden z nich Es), 1 basklarinet, 3 fagoty, 1 kontrafagot. Nejčastější bylo obsazení po třech, hráči u druhého a třetího nástroje střídají hlavní nástroj s vedlejším. U žesťů se rozšiřuje obsazení lesních rohů na 6, trubek na 3, skupina pozounů a tuba zůstává beze změny. Bicí se množí několikanásobně, jsou využívány velký buben, malý bubínek, vířivý buben, několik tympanů, triangl, činely, tam-tam, celesta, xylofon, zvony..., z dalších nástrojů harfy, saxofony, zvláštní druhy trubek nebo hlubších žesťových nástrojů, varhany, menší pěvecký sbor (hlasy zpívají bez textu jako zvláštní hudební nástroje). Od 20. století se do orchestru zařaduje i magnetofon s nahranými zvuky.